

Ομάδα Εργασίας: «Διαμόρφωση νέου πλαισίου για την ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων»

Εισήγηση:

Η συμμετοχή των γυναικών στα κέντρα λήψης πολιτικών αποφάσεων: Η επίδραση του εκλογικού συστήματος.

15 Οκτωβρίου 2013

Μανίνα Κακεπάκη, Δρ. Πολιτικής Επιστήμης
Ερευνήτρια Δ', Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ)

Έργο: «Ενθάρρυνση και υποστήριξη της συμμετοχής των γυναικών σε θέσεις πολιτικής ευθύνης και εκπροσώπησης σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο πολιτικής»

Βασικοί παράγοντες που σχετίζονται με την ένταση της παρουσίας των γυναικών στις δομές εξουσίας:

Πολιτισμικοί

- Σύστημα αξιών
- Κυρίαρχη θρησκεία

Κοινωνικό-οικονομικοί

- Ποσοστό συμμετοχής γυναικών στο εργατικό δυναμικό
- Επίπεδο εκπαίδευσης
- Μορφή της κοινωνίας (αγροτική, βιομηχανική, μετα-βιομηχανική)
- Ισχυρό ή μη φεμινιστικό κίνημα

Πολιτικοί

- **Το είδος του εκλογικού συστήματος**
- Η εφαρμογή ποσοστώσεων
- Χρονική απόσταση από το δικαίωμα ψήφου
- Οι μορφές στρατολόγησης του πολιτικού προσωπικού
- Αναδιάταξη των πολιτικών δυνάμεων στην κλίμακα Α-Δ

Το σύστημα στρατολόγησης πολιτικού προσωπικού (Matland, R. and Montgomery, K. 2003)

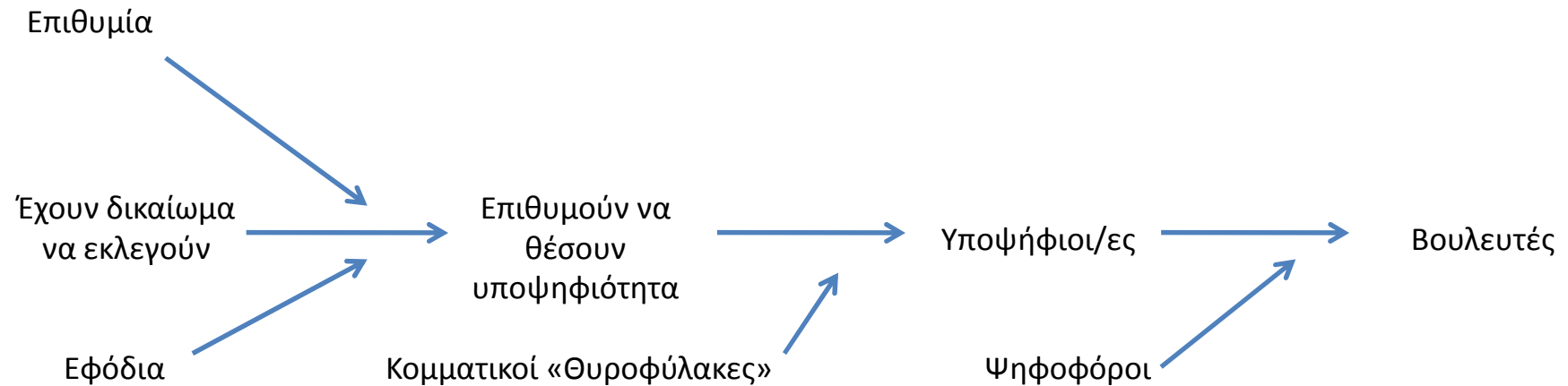
Το περιβάλλον της στρατολόγησης

Επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης
Η κουλτούρα της κοινωνίας
Το εκλογικό σύστημα

Οι δομές στρατολόγησης

Κομματικοί κανόνες
Κομματικές νόρμες

Διαδικασία στρατολόγησης

Πλειοψηφικά - Αναλογικά εκλογικά συστήματα

Στα πλειοψηφικά συστήματα νικητής αναδεικνύεται το κόμμα (ή ο/η υποψήφιος/α) που συγκεντρώνει τον μεγαλύτερο αριθμό ψήφων, συνήθως σε ατομικές (μονοεδρικές) εκλογικές περιφέρειες

Στα αναλογικά εκλογικά συστήματα εκλέγονται περισσότεροι από ένας υποψήφιος/κόμμα. Η δύναμη κάθε κόμματος αντικατοπτρίζεται στις έδρες που καταλαμβάνει στη Βουλή. Αυτά τα συστήματα μπορούν να εφαρμοστούν μόνο σε πολυεδρικές περιφέρειες

Οι διαστάσεις των εκλογικών συστημάτων (Gallagher and Mitchell 2008)

Μέγεθος εκλογικής
περιφέρειας: Αριθμός εδρών
ανά περιφέρεια

Αριθμός ψήφων που έχει στη
διάθεση του ο/η ψηφοφόρος

Δομή του ψηφοδελτίου

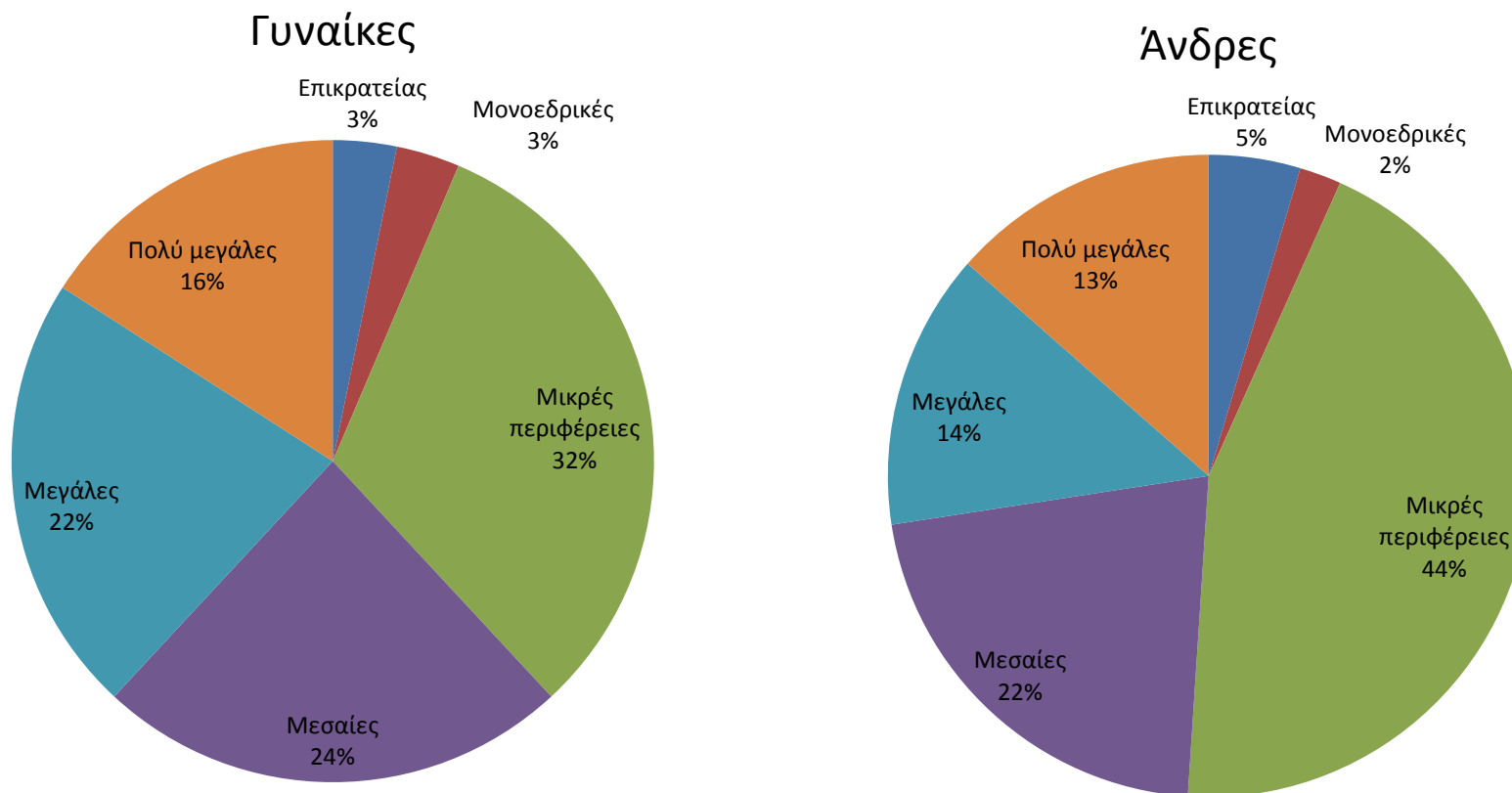
Επίπεδα κατανομής των εδρών

Τρόπος ανάδειξης
υποψηφίων: από το κόμμα ή
όχι

Πως οι διαστάσεις των εκλογικών συστημάτων μπορούν να επηρεάσουν την παρουσία των γυναικών στα Κοινοβούλια:

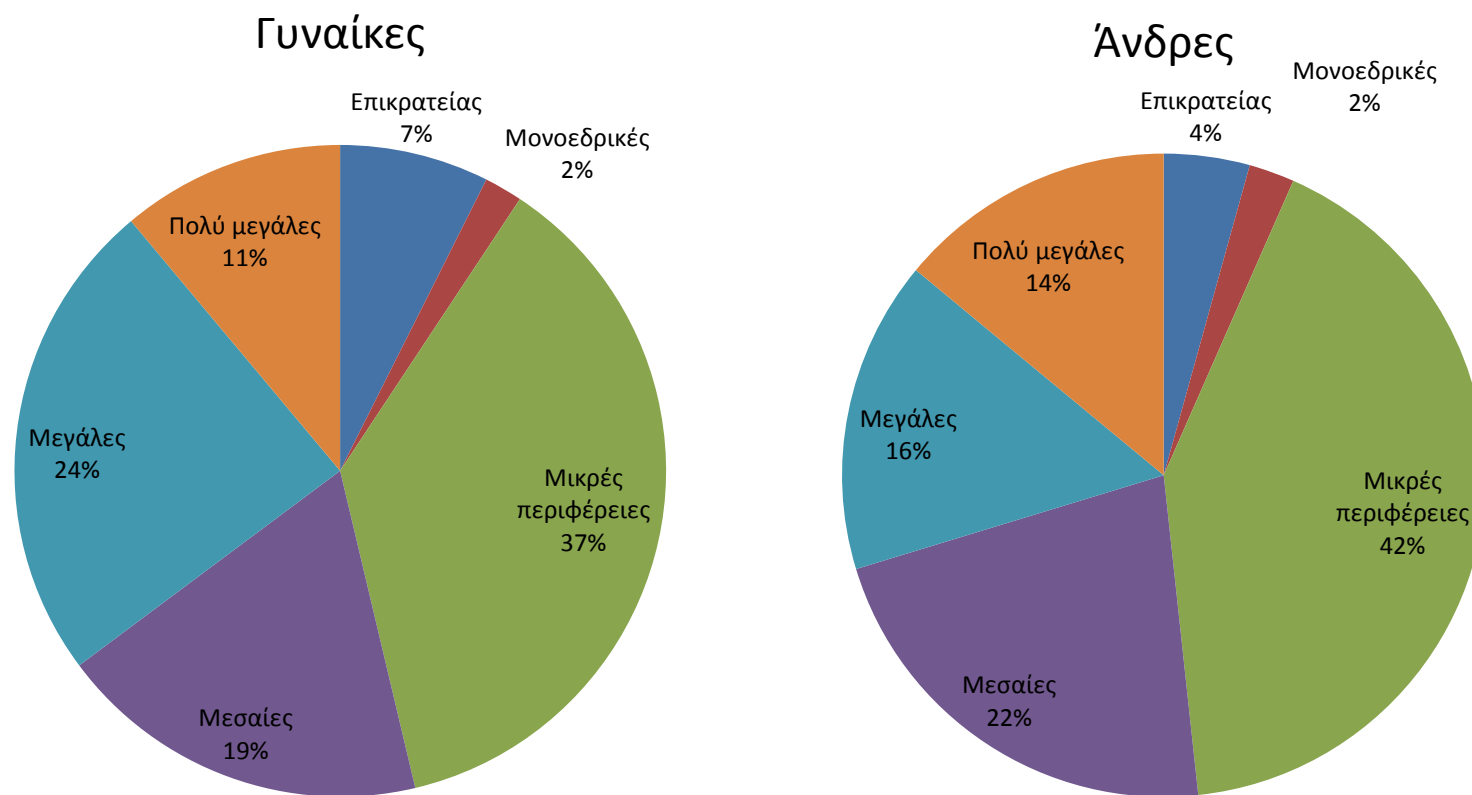
Το μέγεθος της εκλογικής περιφέρειας	Σε πολυεδρικές περιφέρειες, η σύνθεση του ψηφοδελτίου είναι πιθανότερο να περιλαμβάνει μεγαλύτερο «εύρος» υποψηφίων οι οποίοι/ές να μπορούν να εκφράσουν και διαφορετικά στρώματα των ψηφοφόρων. Αντίθετα, εκεί όπου εκλέγεται μόνο ένας/μια υποψήφιος/α, έχει παρατηρηθεί ότι τα κόμματα είναι πολύ πιο διστακτικά στο να περιλάβουν γυναίκες υποψήφιας, καθώς οι άνδρες θεωρούνται περισσότερο «κοινά αποδεκτοί» υποψήφιοι. Παράλληλα, στις μονοεδρικές περιφέρειες είναι πιθανότερο να υπάρχει ήδη μια «ισχυρή» ανδρική υποψηφιότητα η οποία είναι δύσκολο να παρακαμφθεί.
Η δύναμη των κομμάτων	Σε συνάρτηση με την παραπάνω διαπίστωση, η σχετική δύναμη των κομμάτων αναφέρεται στον αριθμό των υποψηφίων που εκλέγει ένα κόμμα σε μια περιφέρεια. Όταν ένα κόμμα εκλέγει πολλούς/ες βουλευτές σε μια περιφέρεια, τότε αυξάνονται οι πιθανότητες η κοινοβουλευτική του ομάδα να είναι περισσότερο «πολυσυλλεκτική», συνεπώς να αυξηθεί και ο αριθμός των γυναικών οι οποίες συνήθως βρίσκονται χαμηλότερα στην λίστα εκλογής (στις περιπτώσεις κλειστής λίστας)
Η δομή του ψηφοδελτίου	Μπορούμε να διακρίνουμε ανάμεσα σε ψηφοδέλτια τα οποία είναι «ατομοκεντρικά» και σε εκείνα τα οποία είναι «κομματοκεντρικά», καθώς μια βασική διαφορά στη σύνθεση των ψηφοδελτίων είναι το αν οι ψηφοφόροι έχουν ή δεν έχουν τη δυνατότητα να αλλάξουν την σειρά των υποψηφίων μέσω της ένδειξης προτίμησης σε κάποιον/α υποψήφιο/α. Η επιτυχής εφαρμογή ποσοστώσεων είναι ευχερέστερη σε ψηφοδέλτια με κλειστές λίστες, όμως είναι ουσιαστικής σημασίας οι στάσεις τόσο των πολιτικών ελίτ όσο και των εκλογέων απέναντι στις γυναικείες υποψηφιότητες.

Γράφημα 1:
Κατανομή Βουλευτών ανά φύλο και μέγεθος εκλογικής περιφέρειας (2012)*

*Ως μικρές περιφέρειες λογίζονται οι περιφέρειες εκείνες στις οποίες εκλέγονται 2-5 βουλευτές, μεσαίες εκείνες στις οποίες εκλέγονται 6-10, μεγάλες εκείνες στις οποίες εκλέγονται 11-20 και πολύ μεγάλες εκείνες στις οποίες εκλέγονται πάνω από 20 βουλευτές.

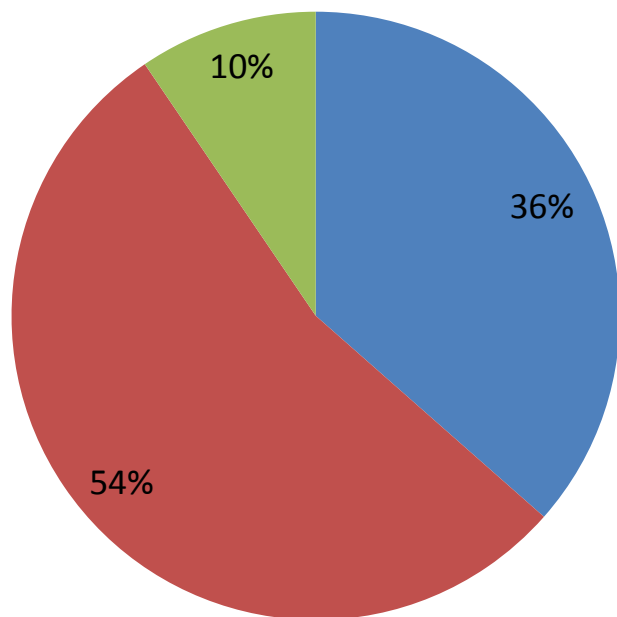
Γράφημα 2:
Κατανομή Βουλευτών ανά φύλο και μέγεθος εκλογικής περιφέρειας (2009)

Γράφημα 3:
Κατανομή Βουλευτών ανά φύλο και ποσοστό γυναικών στα ψηφοδέλτια (2012)

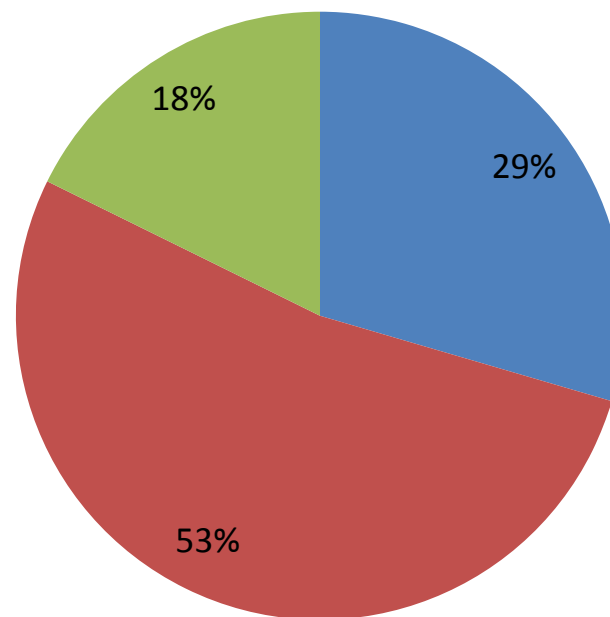
Γυναίκες

■ Πάνω από 40% ■ Πάνω από 30%
■ Πάνω από 20%

Άνδρες

■ Πάνω από 40% ■ Πάνω από 30%
■ Πάνω από 20%

Ορισμένες πρώτες ενδείξεις από την ελληνική εμπειρία των τελευταίων εκλογικών αναμετρήσεων:

- Οι μεσαίες και μεγάλες εκλογικές περιφέρειες δείχνουν να ευνοούν την εκλογή γυναικών σε υψηλότερα ποσοστά
- Οι ποσοτώσεις μάλλον ευνοούν την ανάδειξη των γυναικών, όχι όμως σε όλες τις περιφέρειες.
- Στις εκλογές του Ιουνίου '12, οι οποίες διεξήχθησαν με κλειστή λίστα ο αριθμός των νεοεισερχόμενων γυναικών ήταν ελαφρά αυξημένος
- Τα παραπάνω δεν μπορούν να ερμηνευθούν ανεξάρτητα από το είδος του κομματικού ανταγωνισμού (σχετική δύναμη κομμάτων σε κάθε περιφέρεια)

Αντί συμπερασμάτων...

- Τα αναλογικά εκλογικά συστήματα ευνοούν περισσότερο την συμμετοχή των γυναικών στα Κοινοβούλια, όμως έχει σημασία και το είδος του αναλογικού συστήματος που επιλέγεται κάθε φορά. Διαστάσεις όπως το μέγεθος των εκλογικών περιφερειών, η δύναμη των κομμάτων μέσα στις περιφέρειες καθώς και το κατώφλι εισόδου έχουν σημασία.
- Το εκλογικό σύστημα αποτελεί ένα πολύ χρήσιμο «εργαλείο» το οποίο δυνητικά μπορεί να λειτουργήσει υπέρ της αυξημένης συμμετοχής των γυναικών στα Κοινοβούλια, καλό είναι όμως αυτό να γίνεται συνδυαστικά και με άλλα μέτρα (π.χ. ποσοτώσεις), ενώ η επίδραση του δεν πρόκειται να είναι άμεση παρά μόνο εάν η επωφελούμενη ομάδα έχει την οργανωτική δυνατότητα και δυναμική να το εκμεταλλευτεί προς όφελος της.
- Η αλλαγή του εκλογικού συστήματος πρέπει να αποτελέσει κομμάτι μιας ευρύτερης στρατηγικής για την ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Stina Larserud and Rita Taphorn, *Designing for Equality: Best-fit, medium-fit and non-favourable combinations of electoral systems and gender quotas*, IDEA 2007
- Richard E. Matland, Enhancing Women's Political Participation: Legislative Recruitment and Electoral Systems, in: *Women in Parliament* (revised edition) editors: Julie Ballington and Azza Karam, IDEA 2004.
- Pamela Paxton, Melanie Hughes and Matthew Painter, 'Growth in women's political representation: A longitudinal exploration of democracy, electoral system and gender quotas', *European Journal of Political Research* 49: 25–52, 2010
- Manon Tremblay (ed). *Women and Legislative Representation. Electoral Systems, Political Parties, and Sex Quotas*. Palgrave 2008.
- Melody Ellis Valdini, "Electoral Institutions and the Manifestation of Bias: The Effect of the Personal Vote on the Representation of Women", *Politics & Gender*, 9: 76–92, 2013.
- Melody Ellis Valdini, "A deterrent to diversity: The conditional effect of electoral rules on the nomination of women candidates", *Electoral Studies* 31: 740–749, 2012